

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นผลงานจากการค้นคว้าหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสตรีในด้านต่าง ๆ ซึ่งพอสรุปสาระสำคัญ ๆ ได้ดังนี้คือ

มีบางคนเข้าใจว่า วรรณคดีบาลีมักจะมีเรื่องกล่าวตำหนิสตรีว่า สตรีเป็นข้าศึกต่อพรหมจรรย์ สตรีหมกมุ่นแต่ทางโลกเป็นคนหยาบคาย และสตรีย่ำยใจนุชไปในทางเสีย ทั้งได้กล่าวสตรีเปรียบกับสัตว์ร้าย, คนชั่ว และสิ่งเลวร้ายต่าง ๆ นั้น เมื่อพิจารณาเหตุผล และหลักฐานต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในวรรณคดีบาลีแล้ว ไม่เป็นไปตามความเข้าใจของคนบางคน หรือตามที่วรรณคดีบาลีบางตอนกล่าวไว้ เพราะในวรรณคดีบาลีนั่นเองระบุไว้อย่างชัดเจนว่า พระธิดาของพระเจ้าก็กษัตริย์ ๗ พระองค์ คือ นางสมณิ, นางสมณคุตดา, นางภิกขุณี, นางภิกขุทาสิกา, นางธรรมา, นางสุธรรมา และนางสังฆทาสีได้ประพฤติพรหมจรรย์เป็นเวลาสองหมื่นปีติด ๆ กันในอดีตชาติ นี่เป็นหลักฐานว่า สตรีก็ประพฤติพรหมจรรย์เช่นเดียวกับนุช นอกจากนี้ ถึงแม้ว่าสตรีจะหมกมุ่นในทางโลกก็ยังประกอบกิจการต่าง ๆ ด้วยเมตตาปราณี และเป็นผู้ไม่หยาบคาย เช่น นางอุตตราผู้เป็นมารดาของนันทกษัตริย์ กิติ และพระนางสามาวดีเมียของพระเจ้าอุเทนกิติ ไม่โกรธตอบศัตรูที่ประทุษร้ายตน จึงเห็นได้ว่า สตรีมิได้ชักจูงบุคคลที่คบหาสมาคมด้วยให้ประพฤติกไปในทางเสียเสมอไป สตรีเหล่านี้ไม่มีพฤติกรรมเลวร้ายอย่างสัตว์ร้าย, คนชั่ว และสิ่งเลวร้ายต่าง ๆ ที่นำมาเปรียบ เช่น ราชสีห์, พ้อคำที่ตกลงตะแลงและไฟเป็นต้น / อีกอย่างหนึ่งที่วรรณคดีบาลีกล่าวว่า สตรีจะเป็นบุคคลสำคัญ ๆ เช่น พระพุทธเจ้า พระเจ้าจักรพรรดิราช, ท้าวสักกเทวราช, พญามาร และพระพรหมไม่ได้มัน น่าจะหมายเอาเฉพาะชาติที่เกิดเป็นผู้หญิงเท่านั้น และเมื่อพิจารณาตามหลักฐานที่มีปรากฏในวรรณคดีบาลีก็ไม่ปรากฏว่ามีสตรีคนใดสร้างสมบุญญาธิการแล้วตั้งความปรารถนาที่จะได้พุทธภูมิเลย แต่เมื่อพิจารณาตามที่มีปรากฏในทศนิกาย มหาวรรค เล่ม ๑๐ ขัณฑ์ ๒๕๒ หน้า ๓๐๕ - ๓๑๐ กล่าวไว้ว่า นางโคปิ หรือโคปิกาไม่พอใจในความเป็นสตรี ทำความดี ปรารถนาเป็นนุช ตายแล้วไปเกิดเป็นเทพบุตร ในขุททกนิกาย เถรคาถา เล่ม ๒๖ ข้อ ๓๗๐ หน้า ๓๔๔ และใน ThagA. I. หน้า ๕๐๒ กล่าวไว้ว่า พระนางสิริ-มหายาเยเทวีที่วงศ์แล้วไปเกิดเป็นเทพบุตรในสวรรค์ชั้นดุสิตนามว่า มายาเทพบุตร ดังนี้แล้ว สตรี

ที่ทำความดีแล้วปรารถนาไปเกิดเป็นบุรุษ และตั้งความปรารถนาเพื่อจะได้เป็นพระพุทธเจ้า ก็น่าจะ
 ทำได้ ตามหลักฐานที่ปรากฏในอรรถกถาอังคุตตรนิกายช็อมโมรปุณณิเล่ม ๑ หน้า ๕๐๔ และอรรถ-
 กถาชาดกเล่ม ๑ หน้า ๗๑ กล่าวไว้ว่า ผู้ที่จะเป็นพระพุทธเจ้านั้นต้องพร้อมด้วยคุณสมบัติ ๔ ประการ
 คือ เป็นมนุษย์, เป็นเพศชาย, มีเหตุแห่งบุญญาธิการ, เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า ในอดีตตั้งความปรารถนา
 ความเป็นพระพุทธเจ้าไว้, ออกบวช, มีคุณธรรมของพระพุทธเจ้า, สร้างสมแต่ความดี และพอใจใน
 พุทธภูมิ คำกล่าวในวรรคตบาสีทั้งสองแห่งนั้นไม่เป็นการขัดแย้งกัน เพราะสตรีได้กลับชาติเกิดเป็น
 บุรุษและมีคุณสมบัติอีกเจ็ดประการตามที่กล่าวไว้ก็น่าจะเป็นพระพุทธเจ้าได้ ส่วนอีกสี่ตำแหน่งนอก
 นี้ คือความเป็นพระเจ้าจักรพรรดิราช, ความเป็นท้าวสักกเทวราช, ความเป็นพญามาร และความ
 เป็นพระพรหม สตรีไม่สามารถจะเป็นได้นั้น พระอรรถกถาจารย์กล่าวว่า เพราะเพศของสตรีเป็น
 เพศต่ำ เช่น รูปร่าง, ท่าทาง และสัมผัสเสียงชวนให้รักใคร่มากกว่าที่จะน่าเกรงขาม ถ้าสตรีกลับ
 ชาติเกิดเป็นบุรุษก็น่าจะสามารถดำรงตำแหน่งเหล่านั้นได้ แต่จะอย่างไรก็ตาม วรรคตบาสีทั้งที่เป็น
 พระไตรปิฎก และอรรถกถากล่าวเป็นอันเดียวกันว่า สตรีสามารถเข้าถึงอุดมคติอันสูงสุด คือความ
 เป็นพระอรหันต์และนิพพานอันเป็นภูมิธรรมที่สูงยิ่งกว่าความเป็นพระเจ้าจักรพรรดิราช, ความเป็น
 ท้าวสักกเทวราช, ความเป็นพญามาร และความเป็นพรหม แสดงให้เห็นว่า พระพุทธศาสนาไม่จำกัด
 ชาติ, ชั้น, วรรณะ, เพศ และวัยของผู้ที่จะได้รับผลสูงสุดด้วยการประพฤติปฏิบัติชอบ จากการค้น
 คว้าวิจัยนี้ ได้แสดงให้เห็นบทบาทของสตรีที่ดีทำคุณประโยชน์ให้แก่ตนเองและครอบครัว ตลอดจนถึง
 บทบาทด้านที่เป็นอุบาสิกาและสาวิกาในพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ ถึงจะมีสตรีบางคน เช่น
 นางจิญจมาณวิกา และนางสุนทรีที่พยายามทำลายชื่อเสียงของพระพุทธศาสนาและพระพุทธเจ้าก็จริง
 แต่สตรีทั้งสองนางนั้นกระทำลงไป เพราะนักบวชนอกพระพุทธศาสนาอุยง และนางกระทำด้วยความ
 ยึดมั่นถือมั่นในศาสนาของตน นี้แสดงให้เห็นว่าสตรีอินเดีย และบุคคลอื่น ๆ ยึดมั่นในวัฒนธรรมประ-
 ของตน มีความประพฤติปฏิบัติหนักไปในทางจรโลงวัฒนธรรมประเพณีของตนอย่างยิ่งยวด
 ความเชื่อถือของสตรีสมัยนั้นแน่นแฟ้นในขนบธรรมเนียมประเพณีที่เคยถือสืบ ๆ กันมา และปฏิบัติตน
 อย่างเคร่งครัด ไม่ขัดกับสิทธิและหน้าที่ที่ตนควรจะได้รับ บทบาทของสตรีอินเดียในวรรคตบาสีตาม
 ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จึงนับเป็นแนวทางแห่งการศึกษา, การคลี่คลายปัญหา และการขจัดความสงสัย

ของผู้ศึกษาวรรณคดีบาลีได้อย่างถ่องแท้ นอกจากนี้ งานวิจัยเรื่องนี้ยังได้เปรียบเทียบแนวความคิดของผู้อื่นเพียงในครั้งโบราณกับแนวความคิดของคนสมัยปัจจุบันนี้ ว่าเหมือนกันในส่วนที่คนส่วนใหญ่ทั้งในโบราณและปัจจุบันรู้จักรักษาวินัยธรรมประเพณีอันดีงามไว้ด้วยกัน แต่แตกต่างกันในส่วนที่มีความเชื่อถือ และยึดมั่นเคร่งครัดยิ่งหย่อนกว่ากันเกี่ยวกับเรื่องชาตินี้และชาติหน้า ตามหลักฐานที่นำมากล่าวนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ข้างต้นในการค้นคว้าเรื่องนี้ทุกประการ

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ยังมีเรื่องอันเกี่ยวเนื่องด้วยสตรีที่ปรากฏในพระไตรปิฎก เช่น อัปสร กิณรี และยักษ์ยี่ เป็นต้น ควรถือเป็นเรื่องสืบเนื่องที่จะทำการวิจัยต่อไป เพื่อประโยชน์และความสมบูรณ์ในการศึกษาวรรณคดีบาลี และวรรณคดีไทย

- - - - -